

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ФЛОТУ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Швецова І.В.

*Херсонська державна морська академія
(Україна)*

Вступ. Головним завданням вищих навчальних закладів освіти є забезпечення високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Враховуючи те, що фахівці морського флоту працюватимуть з носіями інших мов, потреба подолання мовного бар'єру є важливою.

Актуальність досліджень. У зв'язку з розвитком міжнародних зв'язків в економіці виникає потреба ринку праці у формуванні конкурентоспроможного фахівця морського флоту, а також відповідно до Міжнародній конвенції підготовки й дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ), яка була прийнята міжнародною морською організацією. Підвищення якості професійної англійської підготовки та обґрунтування необхідності розробки дидактичного забезпечення для формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців морського флоту обумовлює орієнтацію сучасної методики викладання англійської мови щодо впровадження нових підходів формування мовленнєвої компетентності на заняттях англійської мови.

Мета статті – запропонувати основні напрями щодо забезпечення формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту.

Науковці приділяють значну увагу формуванню мовленнєвої компетенції, що передбачає розширення обсягу лінгвістичних знань, навиків та вмінь, пов'язаних з адекватним використанням у життєвих ситуаціях та професійній діяльності, перебуваючи в обмеженому колі людей різної національності, культури та релігії. Так, Н.Ю.Шраменко визначає суть ключових компетентностей особистості фахівця транспортної галузі, що полягає в освоєнні певних дисциплін гуманітарного та фундаментального блоку, а також дисциплін профільної підготовки в сукупності з практичним стажуванням на базі підприємств транспортної галузі [5;с.2].

Підготовка фахівців морського флоту здатних до співпраці із зарубіжними партнерами має бути спрямована на формування уміння спілкуватись і знаходити спільну мову, професійної компетентності, здатність приймати зважені рішення в екстремальних ситуаціях, розвиток умінь успішно адаптуватися до швидких змін у сучасному світі. Серед важливих завдань є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, й повноцінного володіння іноземною мовою. Як свідчать дослідження Козак С. В., формування такого важливого новоутворення, як “іномовна комунікативна компетенція”, забезпечує реалізацію комунікативних намірів, мовленнєвих операцій та мовленнєвих дій шляхом адекватного й раціонального використання засобів іноземної мови і врахування конкретики ситуацій професійного спілкування [1, с. 3].

Мовленнєву компетенцію розглядають, як загальне комплексне поняття, що свідчить про рівень навчальних досягнень з мови та мовленнєвого розвитку студента; у вужчому тлумаченні, як одну з її складових (різновид навчально-предметної компетенції з іноземної мови), тобто власне мовну, пов'язану із засвоєнням лінгвістичної змістової лінії курсу іноземної мови [3].

Завдання основного розділу навчання морської англійської мови: навчати загальної морської англійської мови, а також керівних принципів Кодексу STCW англійською мовою; надавати студентам широких можливостей для практики спілкування англійською мовою як морською, так і загальних цілей на елементарному і середньому рівнях, а також

підвищення кваліфікації слухачів до рівня, необхідного для переходу до другого розділу цього модельного курсу [7, с. 24].

Модельний курс ІМО для морської англійської мови складається з двох розділів: Загальна морська англійська, а також спеціалізована морська англійська, обидва з яких містять детальні навчальні програми [6, с.9]. Лінгвістичний зміст для першого розділу відповідає багатогранному підходу, який інтегрується наступними напрямками: введення мови (граматика, лексика і вимова), відпрацювання мовних навичок спілкування (слухання, мовлення, читання та письма). Посібник пропонує багато практичних методів для інтеграції різних мовних напрямів.

Постановка задачі. Враховуючи необхідність навчання курсантів загальної морської англійської та з метою успішного засвоєння спеціалізованої морської англійської, нами було розроблено та запроваджено наступні завдання:

- 1) проведення опитування курсантів випускних курсів, які мають практичний досвід роботи в морі щодо необхідності вивчення спеціальних тем;
- 2) визначення основних напрямів щодо забезпечення формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту.
- 3) розробка завдань та вправ, що сприятимуть ефективному оволодінню загальною морською англійською мовою, готовності вивчення спеціалізованої морської англійської;
- 4) публікація навчального посібника для курсантів першого року навчання спеціальності “річковий і морський транспорт” освітньої програми “Судноводіння”.

Результати досліджень

Проведене опитування курсантів випускних курсів, які мають практичний досвід роботи в морі, дають змогу визначити, що в умовах сьогодення існує потреба високого рівня сформованості мовленнєвої комунікативної компетенції курсантів і це стосується не лише спеціалізованої морської англійської, але й загальної морської англійської. Курсантами було визначено ряд первинних мовленнєвих труднощів, які виникли у ході наступних етапів: проходження реєстрації в аеропортах, обмін інформації стосовно рутинних повсякденних справ та інші. Дослідження сприяло визначенню тем і відповідно до них, лексичного мінімуму та граматичних структурних одиниць, якими повинні оволодіти курсанти першого курсу навчання.

Плануючи теми, а відповідно до них і завдання, які є важливими для курсантів перших курсів, а саме: подолання психологічних і мовленнєвих труднощів у зміні середовища майбутніх мореплавців, спрямовані також на уникнення бар’єру у розумінні та говорінні на життєві теми починаючи свою морську діяльність, і перебуваючи в морі у міжнаціональному середовищі.

Назва навчального посібника “Доки на суші” (While ashore) вже наголошує на тому, що він дає змогу проаналізувати життя на суші і на морі, успішно підготуватися до змін у житті, а також впевнено вступити в професійну діяльність.

Опублікований навчальний посібник “Доки на суші” являє собою один із курсів з англійської мови для моряків. Посібник розвиває всі основні мовні навички, охоплює рекомендований навчальний план з вивчення англійської мови ІМО і представляє загальний курс англійської мови наближений до морського контексту. Рекомендується для вивчення у першому навчальному семестрі курсантами спеціальності 271 “річковий і морський транспорт” освітньої програми “Судноводіння”[6].

Структурними розділами стали: 1. “Де я навчаюсь” (Where I study) Getting to Know you, Kherson Maritime Academy, Working Time and Free Time. 2. (How I travel) Travel Wise, Airport Facilities, Airport Procedures. 3. (Where I live) Home Ashore and Home Aboard, Meals Ashore and Meals Aboard, Garbage Treatment Ashore and Aboard. 4. (Ready for the Maritime Career?) Why to Become a Seafarer? English: Occupational Requirements, Am I ready to Work at Sea?

З метою ефективного оволодіння загальною морською англійською мовою та успішною підготовкою до вивчення спеціалізованої морської англійської були розроблені завдання та вправи, які сприяють розвитку мовленнєвої компетентності.

Так, лексичний матеріал розділу (How I travel) спрямований на формування мовленнєвої компетенції стосовно процесу підготовки до рейсу, вміння визначити послідовність дій необхідних для проходження процедури в аеропорту.

Серед завдань комунікативного спрямування, у даному розділі запропоновано рольові ігри де студенти в ролі курсантів, які збираються до проходження першої морської практики, а також студенти, в ролі досвідчених моряків вирішують важливі проблемні ситуації, які можуть виникнути добираючись до судна (“Student A is cadet who is going to have his first practice on board. Ask about possible problems on the way. Student B is an experienced seafarer. Tell about possible problems on the way to the vessel and give some advice on how to avoid them”) [2, с. 49]. Систематизований матеріал посібника дає можливість детально вивчити процедуру проходження реєстрації та перевірки в аеропортах, тому в кінці вивченої теми студенти виконують наступні комунікативні завдання: проведення інтерв’ю (“Interview your partner on airport procedures. Write down the best ideas.”).

У кожному розділі представлена вся необхідна лексика, засвоїти яку можливо у ході виконання логічно представлених вправ. Тематичні словники (Word list), які розроблені авторами, розміщені у кінці кожного тематичного розділу з транскрипцією і повним визначенням англійською мовою.

З метою розвитку мовних навичок спілкування наступні завдання (слухання, мовлення, читання та письмо). Так, після прослуховування об’яв з аеропорту в навчальному посібнику пропонується: “вибрати тип об’яви, додати необхідну інформацію до таблиці, знайти помилки в інформаційній таблиці” (“Tick the items which are announced at an airport. Listen to the announcements and label the columns with the type of information announced. Read the airport departures board and mark the statements as True or False”).

Ефективним вважаємо впровадження у навчання такого методу як – “case study”. Отже, у даному розділі навчального посібника (How I travel), а також в інших, описані реальні життєві ситуації, які були представлені випускниками та курсантами старших курсів. Так, після аналізу першого авіарейсу одного з курсантів, речі якого були помилково відправлені в іншому напрямку, студенти зможуть зробити певні висновки про те, що треба брати з собою в ручний багаж [2, с. 55].

Серед актуальних питань розглядаються такі, як необхідність виконання певних обов’язків на судні, дотримання певних правил проживання.

У цьому розділі також запропоновано завдання, що сприяють формуванню мовленнєвої компетенції. Прикладами таких завдань є: обговорення питань стосовно того, як необхідно відповідати чи звертатися до людини, як вирішити певне завдання.

Таким чином, серед основних напрямів щодо забезпечення формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту є розробка навчального посібника, що сприяє формуванню мовленнєвої компетенції курсантів, які працюватимуть у команді з носіями інших мов, і подоланню мовного бар’єру та сприятиме взаєморозумінню і співробітництву.

Серед наступних напрямів роботи нами було визначено - розробка завдань для роботи в платформі Moodle.

З метою ефективного оволодіння англійською мовою, а також підвищення інтересу щодо її вивчення, до програми Moodle були завантажені завдання різного спрямування: граматичні, лексичні, ігрові, що є доповненням до навчального посібника і сприятимуть розвитку мовленнєвої компетентності. Використання платформи Moodle дозволяє нам не лише перевіряти знання курсантів за допомогою тестових завдань але й допомагати їм у засвоєнні різномірного матеріалу. Так, враховуючи різний рівень знань курсантів, а також темп сприйняття матеріалу (наприклад відеоматеріал) завдання в даній платформі дають

змогу переглянути та прослухати декілька разів, а відповідно, якісно оволодіти інформацією, покращити вимову та відпрацювати лексику.

Впровадження комунікативного підходу у ході викладання англійської мови є важливим напрямом роботи. Спілкування щодня з викладачами англійської мови та відповідно з курсантами своєї групи спрямоване на сприйняття іноземної мови, як рідної.

Важливим напрямом роботи щодо формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців морського флоту є проведення семінарів серед викладачів з метою обміну досвідом та підвищення методичного рівня викладання англійської мови. Так, серед багатьох семінарів, які відбувалися протягом року, нами був проведений семінар на тему Flipped classroom, що змінює традиційну методологію навчання, надаючи студентам доступ до нового матеріалу вдома, як правило, за допомогою відеоматеріалів, необхідної текстової інформації. Тоді як час заняття використовується для асиміляції цих знань шляхом дебатів, вирішення проблем та критичного мислення.

Висновки. Враховуючи важливість підготовки висококваліфікованих фахівців морського флоту, а також потребу підвищення якості професійної англомовної підготовки закладами вищої морської освіти нами було запропоновано основні напрями щодо забезпечення формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту: розроблено навчально-методичний посібник, що сприятиме формуванню мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців морського флоту, які працюватимуть у складі з носіями інших мов і подоланню мовного бар'єру, що заважає взаєморозумінню і співробітництву; розробка завдань для роботи в системі Moodle; впровадження комунікативного підходу у ході викладання англійської мови; проведення семінарів серед викладачів з метою обміну досвідом формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту на заняттях з англійської мови.

Перспективи подальших досліджень. Нашими наступними кроками планується: удосконалення методичного посібника для морської англійської мови щодо системи вправ/завдань для вивчення у першому навчальному семестрі курсантами спеціальності освітньої програми “Судноводіння”; створення нової системи вправ/завдань на Moodle платформі, що можуть бути використані упродовж усього курсу вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у морських навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак С. В. Формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. Одеса, 2001. 24с.
2. Кудрявцева В.Ф., Бондаренко В.В., Мороз О.Л., Швецова І.В. While Ashore: навч. посіб. Херсон: ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2018. 116 с.
3. Луб'янова Л. Формування мовленнєвої компетенції студентів на заняттях іноземної мови професійного спрямування. URL: <http://www.confesp.fl.kpi.ua/node/1025> (Last accessed: 06.04.2019).
4. Система дипломування. URL: <http://www.itcs.org.ua/ua/sistema-diplomuvannya> (Last accessed: 04.03.2019).
5. Шраменко Н. Ю. Компетентністний підхід як основа якості підготовки фахівців транспортної. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vhad_2015_70_16 (Last accessed: 05.05.2019).
6. Model Course 3.17 “Maritime English”. URL: <https://ru.scribd.com/document/261953765> (Last accessed: 11.02.2019).
7. STCW Convention and STCW Code. URL: <https://navlib.net/wp-content/uploads/2018/06/STCW-2017.pdf> (Last accessed: 04.03.2019).